

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน สังคมไทยปัจจุบันมีความเสื่อมทรามทางด้านจิตใจ เป็นโรคมืดมัวก้นบกร่องทางด้านอารมณ์ ยาที่จะแก้โรคใจได้ดีที่สุดนั้นเป็นผลผลิตมาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่เรียกกันว่า “ธรรม โอสถ” หรือการปฏิบัติธรรมฝึกรวมจิตใจให้มีสมาธิเข้มแข็งเพื่อให้เกิดสติปัญญา กำหนดรู้เท่าทันสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาอันแท้จริงของชีวิต แต่สังคมไทยกลับไม่ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาแก้ปัญหาโรคทางใจอย่างจริงจัง ดังนั้น เมื่อประสบกับโลกธรรมฝ่ายไม่ดีหรือประสบเรื่องกรรมของชีวิตอันเนื่องมาจากการเกิด แก่ เจ็บ ตาย การพลัดพราก ความหวังสิ่งใดแล้วไม่ได้สมหวัง ก็ทำใจให้สงบไม่ได้ ระทมตรมทุกข์ ทำให้คุณภาพจิตตกต่ำ เมื่อประสบโลกธรรมฝ่ายดีก็ประมาท หลงระเหิมมัวเมา ปล่อยสติไปตามกระแสโลกวัตถุนิยม หลงลืมรีบเร่งทำความดีสร้างสรรค์สิ่งนี้ เพราะส่วนใหญ่ไม่ได้รับการฝึกรวมสมาธิวิปัสสนากัมมัฏฐาน คือการฝึกจิตใจให้สงบเป็นสมาธิ หรือฝึกสติให้เกิดปัญญารู้เท่าทันความเป็นจริงของสรรพสิ่ง จึงไม่รู้ว่าอะไรดีเป็นกุศลควรบำเพ็ญ และไม่รู้ว่าอะไรชั่วเป็นอกุศลควรเลิกละ เป็นต้น การฝึกรวมสมาธิวิปัสสนากัมมัฏฐานที่เรียกกันง่ายๆ การปฏิบัติธรรม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การฝึกสมาธิ-วิปัสสนา จะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ได้ แต่การที่จะทำให้ประชาชนคนไทยหันมาสนใจศึกษาปฏิบัติธรรมอย่างกว้างขวางและแพร่หลายนั้นมีใช้กระทำได้ง่าย ต้องมีองค์ประกอบเป็นเหตุปัจจัยสนับสนุนส่งเสริมหลายด้าน เหตุปัจจัยสำคัญประการหนึ่งก็คือ ต้องมีวัดที่จัดตั้งและดำเนินงานสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นมาตรฐานในการกำกับควบคุมของคณะสงฆ์ มีพระภิกษุที่เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมและเป็นพระวิปัสสนาจารย์สำหรับทำหน้าที่บริหารจัดการฝึกรวมสั่งสอนได้อย่างดีมีคุณภาพและมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของสังคมไทยแต่ในปัจจุบัน ยังขาดสำนักปฏิบัติธรรมที่มีมาตรฐานและพระภิกษุที่มีความรู้ในการอบรมสั่งสอนเรื่องสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2555, หน้า 1-2)

การปฏิบัติธรรม คือ การนำหลักพระธรรมในพระพุทธศาสนามาบูรณาการเชิงประพจน์ให้เกิดประโยชน์ในวิถีชีวิตชาวพุทธ ซึ่งมีทั้งการปฏิบัติธรรมแบบสามัญ คือการดำรงชีวิตโดยยึดหลักพุทธธรรมเป็นแนวทาง เช่น การรักษาศีลมีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ ซึ่งส่งผลให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุข และการปฏิบัติธรรมแบบเข้มข้น คือการฝึกควบคุมจิตของตนให้เป็นสมาธิและเกิดพัฒนาการทางปัญญาที่สามารถลดละกิเลสตัวบงการที่สำคัญคือความโลภ ความโกรธ และความหลงเป็นต้นในชีวิตประจำวันลงได้ การปฏิบัติธรรมแบบเข้มข้นเป็นความมุ่งหมายในที่นี้ ซึ่งจะส่งผลสัมฤทธิ์ได้ดีมีประสิทธิภาพสูงที่สุดก็ต่อเมื่อบุคคลผู้ใคร่ปฏิบัติทำตนให้อิสระจากหน้าที่การงาน โดยเสียสละเวลาเข้าไปศึกษาปฏิบัติในวัดอันเป็นพุทธสถานที่มีความสงบ มีความสว่างทางความคิดด้วยปัญญาและเข้าถึงภาวะหลุดพ้นจากปัญหาชีวิตอย่างยั่งยืนด้วยวิมุติสุข ดังนั้น วัดจึงเป็นหน่วยบริการสำหรับรองรับประชาชนที่ประสงค์จะเข้าไปรับบริการฝึกปฏิบัติธรรมแบบเข้มข้นดังกล่าวนี้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2555, หน้า 4)

ผู้วิจัยเห็นว่าการปฏิบัติธรรมของประชาชนที่ได้ผลมุ่งหมายในเบื้องต้นคือ จิตสงบพบความสุขที่เยือกเย็น และมีสติปัญญารู้ตัวรู้ชั่วนั้น จำจะต้องไปฝึกปฏิบัติในสถานที่อันสงบร่มรื่นเป็นการเฉพาะ หากฝึกปฏิบัติที่บ้านหรือในที่ซึ่งมีคนพลุกพล่าน ก็ยากที่จะได้ผลสถานที่สงบร่มรื่นที่เหมาะสมแก่การฝึกปฏิบัติธรรมนั้น ส่วนใหญ่ ก็คือ วัดในพระพุทธศาสนา ดังนั้น วัดห้วยกรดเป็นสถานที่หนึ่งที่ได้จัดให้มีการปฏิบัติธรรม โครงการเนกขัมมศีลจาริณีเป็นประจำทุกปี จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการของผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรม เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาวัดให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาเพื่อขอจัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพของวัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมของวัดในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ตามเกณฑ์มาตรฐานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ พระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 160 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี, 2556, หน้า 2) (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี, 2556, หน้า 2)

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ คือ พระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, p 606) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 132 รูป โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple sampling)

3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรมในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 7 รูป โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร หมายถึง การบริหารคุณภาพทั่วไปที่องค์กรหรือระบบบริหารที่พนักงานทุกคนในองค์กรดำเนินกิจกรรมปรับปรุงคุณภาพของสินค้าและบริการทั้งมาตรฐานการทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยใช้วิธีการที่เป็นระบบ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า

การปฏิบัติธรรม หมายถึง การนำหลักพระธรรมในพระพุทธศาสนามาบูรณาการเชิงประพจน์ ให้เกิดประโยชน์ในวิถีชีวิตชาวพุทธ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบคุณภาพของวัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี
2. ทราบแนวทางการพัฒนาคุณภาพสำนักปฏิบัติธรรมในอำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี